

Var Olan Her Şeyin “Acımasız” Eleştirisi ve Feminist Yeniden İnşa İçin...

Emel Memiş, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Bölümü
ORCID: 0000-0002-9087-4726
E-Posta: ememis@politics.ankara.edu.tr

2022 yılının sonuna sadece birkaç gün kala, zamansız kaybettiğimiz sevgili hocam ve yol arkadaşım Prof.Dr. Nilüfer Çağatay'ın ardından, Mülkiye Dergisi Feminist Politika Özel Sayısı'nda, onun iktisat biliminin sınırlarını aşan feminist ideallerini ve o ideallerin bir gün hayata geçirilmesine yönelik umudumuzu bu yazı aracılığıyla sizlerle paylaşmak isterim.

Nilüfer Çağatay'ı tanımayanlar için birkaç cümleyle, özgeçmişe yazılan başarılarından bahsedeyim. Nilüfer, 1955 yılında hukukçu memur bir ailede, Ankara'da doğar. O dönemlerde memur çocuklarının erişebildiği olanaklarla, başarılı öğrenciliği sayesinde Robert Kolejini bitirir ve üniversite eğitimi için ABD'ye gider. 1978 yılında Yale Üniversitesi'nde İktisat lisans derecesini alır. Daha sonra ise Stanford Üniversitesi'nden kabul almayı başarır; yüksek lisans ve doktora derecesini yine İktisat alanında tamamlar. Doktora öğrenciliği sırasında araştırma görevliliği yapar ve New School'da akademik kariyeri başlar; Uluslararası İktisat, İktisadi Düşünce Tarihi, Politik İktisat derslerini verir. 1990'ların ilk yıllarında New School'da Korkut Ertürk ile tanışır ve birlikte Utah Üniversitesi İktisat Bölümü'ne girerler ve derslere orada devam ederler. Aynı zamanda yol arkadaşı ve çok değer verdiği dostu feminist iktisadın mimarlarından Günseli Berik de aynı bölümde çalışmaya başlar. Bugün düşündüğümde; Nilüfer o hiç sevemediği, yıllar geçmiş olsa da alışamadığı, Salt Lake City'ye gelme kararını almamış olmasaydı, belki de onu tanıma fırsatım hiç olmayacaktı... Benim Nilüfer'le tanışmam ve buluşmam ise 2001 yılında Utah İktisat doktora programına katılmamla oldu.

Doktoranın ilk yılında henüz onun verdiği Feminist İktisat, Toplumsal Cinsiyet ve Uluslararası Ticaret, Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma derslerini almamıştık. Nilüfer her zaman yaptığı gibi Türkiye'den gelen öğrencileri bir araya getirmiş ve evine davet etmişti. O günden hiç unutmadıklarım arasında capcanlı renkli bir elbise, kırmızı ruj, Latin rock ve füzyon caz cd koleksiyonları vardır. Bir de kolundaki burgulu altın bilezik, üstelik de akademide pek de alışık olmadığımız türden. Nilüfer, inanılmaz özenli hazırlardı yemekleri, bu

defa da böyle olsun demek imkansızdı onun için, saatlerce sürerdi hazırlık. Bambaşka ülkelerden getirdiği baharatları kullanırken anlatırdı; yemeklerin çağrıştırdığı kitaplardan söz eder, ilk o yemekleri kimlerle nerede yediğini anlatır, isimlerini iktisat kitaplarında okuduğumuz iktisatçılara dair, hem de ne anılar aktarırdı. Çok keyifli geçerdi mutfak sohbetleri. Yaşam enerjisini, doğrusu her zaman öyle güzel aktarırdı ki sevdiklerine, unuttururdu memleketin uzaklığını, yalnızlığı ve de şehrin ruhsuzluğunu... Daha sonra defalarca kez bulunduğumuz her davette olduğu gibi o azalmayan özenini hiç unutamıyorum: pişireceksem eğer pırasa yemeğini aroması çok kuvvetli olmayan zeytinyağını ne kadar zor olsa da ABD’de bulmalı, boca etmeliydim, kolay olmamalıydı. Nilüfer’in hazırladığı pırasa yemeğiydi o ne de olsa.

İktisat Biliminin Feminist İnşası

Bir feminist, bir iktisatçıydı ama her şeyin ötesinde Ali Cem’in annesi. Mutlak insan deneyimine dayanan bilginin, bilime nasıl bir zemin hazırladığını oğluyla sohbetlerinde şaşırtıcı örneklerle aktarırdı. İktisadi mesele, tartışılan konu ne olursa olsun, farklı deneyimlerden çıkartılan bilginin ne kadar güçlü olduğunu öğrenmiştim ondan. Bunun somut bir örneğini birlikte hazırladığımız Feminist ve Post-Keynesyen uzlaşma makalesinin girişinde yer aldığı şekliyle meraklısı için son notta aktarıyorum¹. Devam edeyim. Çoğu zaman eleştirilen, hatta yerle bir edilen iktisadın aslında feminist yaklaşımla ne kadar da bilimin çıkış amacına hizmet ettiğini ve ne denli alanı zenginleştirdiğini Nilüfer’den öğrenecektim. Nilüfer’in benim orada bulunduğum yıllarda programda sunduğu dersin adı toplumsal cinsiyet ve ekonomi değildi, FEMİNİST İktisattı. Bu ayırım, bilenler için çok önemlidir çünkü alanın bilgi üretiminde verilen mücadelede önemli bir kazanımdır. İlk derste, şu anda tam anımsayamıyorum nasıl başladığını ama Engels ve Marks’ın aile üzerine okumalarına dair tartışıyorduk, bir yerde şöyle bir soru yöneltmişti Nilüfer sınıfa: düşünelim şimdi “sınıf” ve “toplumsal cinsiyet” sizce bugünün toplumsal eşitsizliklerini çözümlemeye, bir sıralamaya tabii midir, önceliği olan var mıdır? Biz elbette Kapital I ve II tedrisatından geçip gelmişiz, aynı anda sevgili dostum Özge Özay’la birlikte “sınıf” yanıtını vermiştik, gülümseyip beklemişti. Nilüfer’in ders okumaları bugünden geriye dönüp baktığımda, iktisat literatürünün mihenk taşları diyebileceğiniz ve hatta paradigma dönüşümlerini izleyebileceğiniz okumalardan oluşurdu ve tabii ki radikal bir paradigmanın, feminist iktisadın inşasını oluşturan okumalardı. Bugün ben de öğrenci arkadaşlarımla bu okumaları paylaşıyorum.

Lisans ve doktora dereceleri sayesinde hem anaakım iktisadın hem de Marksist iktisadın temellerini, metodolojik ve kuramsal açıklarını çok

iyi bilirdi Nilüfer. Size çok bilindik gelen iktisadi kavramların gerisindeki varsayımların sorununu öyle tespitlerle anlatırdı ki böylelikle feminist yöntemin ve yöntem bilim bilgisini de aktarmış olurdu. Bir bilim felsefecisi gibi yaklaşırdı tartışmaya, çıktığı koşulları, ideolojik temellerini, çıkarımlarını anlatırdı. Aklıma gelen sıradan örnekler mesela iktisadi büyüme, tasarruf, ücret kavramı, yatırım, üretkenlik kavramı... Kısacası, iktisatta neyin hangi kurguyla tanımlandığı ve ölçülediği ve bu sırada hangi unsurların göz ardı edildiğini ortaya koyardı. O basitleyici varsayımlar sandığımız ön kabullerin, aslında meselenin kökeninde olduğunu gösterirdi. Ödüllere mükafatlandırılan kuramların, kuramcıların yazdıklarını okur ve onun sıkça kullandığı tabirle “absürtlüğü” de okumayı öğretirdi. Nilüfer feminist bir iktisatçıydı fakat yazılarında kapitalist gelişmeye ve sistemin işleyişine Marksist eleştirel yaklaşımı ve yapısalcı yöntem bilimi bir kenara itmezdi. Aksine, o geleneğin iktisadi temelleriyle feminist ideallerle iktisat biliminin yeniden inşa edilmesi için mücadeleye katkı veren makaleler ve tartışmalar kaleme almıştı. Böylece iktisat bilimcilerin başlangıçtaki yani inceleme öncesi vizyonlarının sınırlı olduğu ve bu nedenle olsa gerek kaçırdıkları, kör kaldıkları noktaları görünür kılabilmışti.

Makaleleri, yazdıkları, seminerleri, doktora araştırmasında olduğu gibi onun her zaman Türkiye’de bıraktığı kendi toplumu ve meselelerini dert edindiğini gösterir. Daha ilk mezun olduğu yıllarda Türkiye’den Almanya’ya göçmüş kadınların, ırk, cinsiyet ve sınıf olmak üzere katmanlı sömürü koşullarını yazar. Benzer şekilde emek ve çalışma standartlarını, özellikle de serbest ticaret bölgelerinde çalışma koşullarının kadın emeği bakımından ne ifade ettiğini sorgular: Orta Amerika’daki devrim ve kadınlar ve eşitsiz ticaret üzerine yazdıklarında da olduğu gibi.

Akademideki ilk yıllarında Türkiye’de 1980’lerde hızlanan, Şirin Tekeli ve diğer feminist araştırmacılar tarafından yürütülen tartışmalara da destek verir; uluslaşma ve feminizm üzerine yazdıkları o döneme rastlar. Yine aynı dönemde Günseli Berik’le birlikte birçok makaleye de imza atar: sanayileşme, ihracata yönelik sanayileşmeye geçişin öngörülenin aksine istihdam koşullarını kötüleştirdiği, kadınların yaşamlarını ipotek altına aldığını, yapısal uyum politika ve programlarının feminist eleştirilerini birçok yerde yazına sunarlar. O yıllarda 1980’ler Washington Mutabakatının büyümeyi getireceği, büyümenin de yoksulluğu azaltarak kontrol edeceği öngörüsü piyasanın toplumsal yapısı üzerindeki egemenliğinin güçlendirilmesi aracılığıyla iktisadi verimlilik ve iktisadi büyüme ekonomi politikalarının en temel iki amacı haline gelmişti. Söz konusu politikaları; Dünya Bankası’nın birçok ülke için hazırladığı yoksulluğun azaltılması ve sosyal politika ve programları kapsamında “toplumsal cinsiyet ve yoksulluk” ve onu izleyen

“ticaret, toplumsal cinsiyet ve yoksulluk” makalelerinde, acımasızca eleştirir.

Makro İktisadın Sınırlarını Aşan Feminist İdeali

Nilüfer Çağatay'ın feminist iktisat alanına onun çalışmalarını diğerlerinden belki de en çok ayıran katkısı o döneme değin sistematik olarak ortaya konulmamış olan feminist makro iktisat yaklaşımıdır. 2000'lerin başında, o döneme değin iktisadi büyümenin önceliklendirildiği, fiyat istikrarının temel hedef olarak belirlendiği makro iktisadi politikalara karşı, bir yandan kavramsal ve kuramsal eleştirel fikirleri yaygınlaştırmak bir yandan da yapısalci makro modelleri oluşturmak amacıyla feminist iktisatçıları buluşturduğu bilgi ağını kurarlar. Bu ağ, ilkinin 1995 ikincisini ise 2000 yılında *World Development* dergisinde feminist iktisadi büyüme ve bölüşüm modellerini sunan feminist makro yazınının en önemli iki özel sayısını hazırlar. Hatta orada yer alan takip edenlerin çok iyi tanıdığı Marksist feminist iktisatçı Diane Elson'la birlikte kaleme aldıkları “Makro İktisadi Politikaların Toplumsal İçeriği” başlıklı makale Rusça, Japonca, İspanyolca ve Lehçeye de çevrilmiştir. Bu makalede öne sürdükleri temel fikirlerden biri, sosyal politikaların makro iktisadi içeriği yerine artık makro iktisadi politikaların sosyal sonuçlarının merkezi olması gerektiğidir. Yıllarca sosyal politika kapsamına hapsedilen gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların makro iktisadi tartışmaların önceliği olmamasını eleştirirler. Bu meselenin koşullarını ortaya koyarlar ve sosyal politikaların makro istikrara yönelik maliyetini ölçümleme çabasını ve sosyal politikaların makro içeriğini önceleyen IMF ve diğer kuruluşların gelir eşitsizliğine baktığı merceğin tersine çevrilmesi gerektiğinin altını çizerler. Aynı zamanda, deflasyonist daraltıcı politikalarının eşitsiz yükünü ve toplumsal cinsiyet yanlı sonuçlarını da sistematik bir biçimde aktarırlar.

Nilüfer, Diane'le birlikte piyasaların toplumsal eşitsizliklerini değiştiren veya en iyi ihtimalle eşitsizlikleri taşıyıcı kurumsal yapılar olduğunu politik iktisadi yaklaşımla savunur ve dolayısıyla iktisadi dalgalanmalar ve krizlerin ancak piyasa ve piyasa dışı iktisadi yaşam bütünlüğü içerisinde anlaşılabilceğini pek çok yerde açıklar. İktisadi büyüme ve istikrar takıntılı makro iktisadi politikalara ve dayandığı modellere karşılık sınıfsal ve toplumsal cinsiyet ayrımında bambaşka etkileri analiz edilmesine imkan sağlayan feminist makro modelleri ve politikaları geliştirilmesi idealini taşır. Örneğin emeğin cinsiyetçi yapısı ile makro iktisadi değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkiyi tartışır². Nilüfer'in danışmanlığında Türkiye üzerine yaptığı tez araştırmasında Özge İzdeş de işte bu döngüsel değişimlere dair farklı hipotezleri inceler.

Nilüfer'in kurucuları arasında öncü olduğu toplumsal cinsiyet ve makro iktisat ağının (GEM-IWG) üyeleri farklı platformlar aracılığıyla yapısal makro modeller üzerine araştırmaları ve tartışmaları genişletmeye devam ediyor, bu alandaki katkılarına dair daha çok yazılacaktır. Ben son olarak, Nilüfer'in akademik bilgi üretim sürecinin ve bilgi mirasını gelecek nesillere nasıl taşıdığı ve zamanda nasıl köprü olduğundan söz etmek istiyorum.

Donald Harris'ten Ekin Değirmenci'ye

Nilüfer 1986 yılında Stanford'da Donald Harris danışmanlığında tamamladığı doktora tezinde, Türkiye imalat sanayiinde sınıflar arası ve sınıf içi bölüşüm ilişkilerini inceler. Tezi, kapitalist sistem çerçevesinde gelişme ve büyümenin öngördüğünün aksine gelir bölüşümünün kötüleşmesinin ardındaki dinamikleri anlamaya adanmıştır. Akli da yüreği de Türkiye'de olduğundan, kuramsal tartışmayı izleyen bölümlerinde Türkiye imalat sanayi verileriyle sınıfsal ve sınıf içi gelir eşitsizliğini analiz eder. Kalecki'nin fiyat kuramını temel aldığı tez çalışmasında kullandığı modelde ücretlerin belirlenmesinde sendikal gücü temsil eden faktörleri de dahil eder.

Otuz yıl sonra, Nilüfer Çağatay'ın danışmanlığında tamamladığım benim doktora tez araştırmam ise onun tezinin devamı niteliğini taşır. Bu kez, Türkiye imalat sanayiinde kâr oranlarını hesaplayarak, kar oranı ve ücret belirleyicilerini, bölüşümde değişen dış rekabet koşullarının etkisini farklı bir dönemi ele alarak incelemiştik. Türkiye imalat sanayiinde, dış rekabet gücünün etkisiyle, özellikle devletin özel sektör getirilerini sağlamadaki doğrudan rolü azaldığında sınıfsal çatışmanın yoğunlaşması ve gelir bölüşümünde, sınıflar arasında ve örgütlülüğün zayıf olduğu koşullarda sınıf içinde ne tür değişikliklere yol açtığını tartışmıştık. Tezin devamı olabilecek çalışmalar için de ortak planlarımız vardı. Nilüfer emekli olup Türkiye'ye döndüğünde üzerine konuştuğumuz konuları yazacaktı hatta kitap yazma planı vardı, feminist makro kitabı ve mutlaka Türkiye ekonomisi üzerine olmalıydı o kitap.

Benden yaklaşık 15 yıl sonra, doktora tez çalışmasını birlikte yürüttüğümüz Ekin Değirmenci, Türkiye imalat sanayiinde teknik değişim yönelimini inceleyen ve bölüşüm dinamiklerini alt sektörler itibarıyla ele alıyor. Nilüfer'in tezime dair konuşurken hissettiği heyecanı çok iyi hatırlıyorum fakat bugün Ekin sayesinde o heyecanı gerçek manada yaşıyorum ve Ekin'in de onu heyecanlandıracak nice öğrencileri olmasını diliyorum.

Sevgili hocamın anısına sevgi ve saygıyla...

Not: Yukarıda yer verilen çalışmalarının künyesini aşağıda bulabilirsiniz:

Nilüfer Çağatay (2003) "Engendering Macroeconomics and Macroeconomic Policies" in *Macroeconomics: Making Gender Matter* (der.) Martha Gutierrez, Zed Press, Londra. (İspanyolca çevirisi için: "Incorporacion de Genero an la Macroeconomia" *Macroeconomia, Genero y Estado*, Departamento Nacional de Planeacion con el auspicio (içinde) BMZ y la GTZ, Bogota, Kolombiya.

Caren Grown, Diane Elson ve Nilüfer Çağatay (2000) "Introduction: Growth, Trade, Finance and Gender Inequality", *World Development*, Special Issue on Growth, Trade, Finance and Gender, Temmuz.

Diane Elson ve Nilüfer Çağatay (2000) "Social Content of Macroeconomic Policies", *World Development*, Special Issue on Growth, Trade, Finance and Gender, Temmuz.

Nilüfer Çağatay (1998) *Gender and Poverty, Social Development and Poverty Elimination Division Working Paper Series 6*, Bureau for Development Policy, United Nations Development Programme: New York <http://www.undp.org/poverty/publications/wkpaper/wp5/wp5-nilufer.PDF>

Nilüfer Çağatay (1996) "Gender and Trade" in *Asian and Pacific Developing Economies and the First WTO Ministerial Conference: Issues of Concern ESCAP*. United Nations: New York.

Nilüfer Çağatay (1996) "Gender and International Labor Standards in the World Economy," *Review of Radical Political Economics*, Eylül (Yeniden yayınlanmış – (içinde) *Women and the Economy : A Reader* (der.) Ellen Mutari and Deborah Figart M. E. Sharpe, 2003)

Nilüfer Çağatay, Diane Elson ve Caren Grown (1995) "Introduction: Gender, Adjustment and Macroeconomic Models" *World Development*, Special Issue on "Gender, Adjustment and Macroeconomic Models," Vol. 23, No. 8, Kasım.

Nilüfer Çağatay ve Şule Özler (1995) "Feminization of the Labor Force: The Effects of Long-term Economic Development and Structural Adjustment," *World Development*, Vol. 23, No. 8, November (içinde) *The Changing Nature of Work: Frontier Issues in Economic Thought V.4* (der.) Frank Ackerman, Neva Goodwin, Kevin Gallagher (der.) ; Tekrar yayınlanmış *Gender and Development* (der.) Lourdes Beneria and Savitri Bisnath, E. Elgar.)

Korkut Ertürk ve Nilüfer Çağatay (1995) "Macroeconomic Consequences of Cyclical and Secular Changes in Feminization: An Experiment in Gendered Macromodeling," *World Development* Vol. 23, No. 8, Kasım.

Nilüfer Çağatay (1994) "Themes in Marxian and Post-Keynesian Theories

of International Trade: A Consideration With Respect to New Trade Theory.” Competition, Technology and Money Mark Glick (der.), Edward Elgar, Brookfield, Vermont.

Nilüfer Çağatay (1994) “Turkish Women and Structural Adjustment” (içinde) The Strategic Silence: Gender and Economic Policy, Isabella Bakker (der.), Zed Books in association with the North-South Institute, Ottawa.

Nilüfer Çağatay ve Günseli Berik (1994) “What Has Export-oriented Manufacturing Meant for Turkish Women?” Mortgaging Women’s Lives: Feminist Critiques of Structural Adjustment, (der.) Pamela Sparr, Zed Press, London for and on behalf of the United Nations.

Günseli Berik ve Nilüfer Çağatay (1992) “Industrialization Strategies and Gender Composition of Manufacturing Employment in Turkey,” Issues in Contemporary Economics, Volume 4: Women and Work in the World Economy Bina Agarwal, Barbara Bergmann, Maria Floro ve Nancy Folbre (der.), MacMillan, New York. (Proceedings of the 9th International Economic Association meetings, Athens).

Nilüfer Çağatay ve Günseli Berik (1991) “Transition to Export-Led Growth in Turkey: Is There a Feminization of Employment?” Review of Radical Political Economics v. 22 No.1 ve Capital and Class, special joint issue on Beyond the Nation State: Global Perspectives on Capitalism.

Nilüfer Çağatay (1990) “Labor Standards and Development: Turkey” (içinde) Labor Standards and Development in the Global Economy, Stephen Herzenberg and Jorge F. Perez-Lopez (der.), U.S. Department of Labor, Washington, D.C.

Nilüfer Çağatay ve Yasemin Soysal (1990) “Uluslaşma Sureci ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Gözlemler” (Comparative Observations on Feminism and the Nation Building Process) (içinde) Kadın Bakış Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Şirin Tekeli (der.), İletişim Yayınları, İstanbul; Almanca çevirisi yeniden yayınlanmıştır: (2010) “Frauenbewegungen im nationalen Einigungsprozess: Die Turkei und andere Lander des Nahen Ostens im Vergleich” in Aufstand Im Haus der Frauen: Frauenforschung aus der Turkei, Ayla Neusel, Şirin Tekeli, Meral Akkent (der.) Orlanda Frauenverlag, Berlin, 1991; İngilizce çevirisi yeniden yayınlanmıştır: “Comparative Observations on Feminism and the Nation-building Process,” (içinde) Women in Modern Turkish Society Sirin Tekeli (der.) Zed Press, London (1994).

Nilüfer Çağatay (1987) “Tariffs and Quotas,” (içinde) The New Palgrave Dictionary of Economics, John Eatwell, Murray Milgate, Peter Newman (der.) MacMillan Press.

Nilüfer Çağatay (1987) "Beggar-thy-neighbor," (içinde) The New Palgrave Dictionary of Economics, John Eatwell, Murray Milgate, Peter Newman (der.) MacMillan Press.

Nilüfer Çağatay ve Jo-Anne Scott (1983) "Women in Central America," (içinde) Revolution in Central America, SCAAN (der.) Westview Press, Colorado.

Nilüfer Çağatay (1980) "Triple Jeopardy of Sex, Race and Class: The Case of Turkish Women in Germany" in MERA Forum (Forum for Middle East Research in Anthropology) Vol. 4, No. 4.

Sonnotlar

1 2016 yılında Saim Işık ve Fatih Cin tarafından derlenen Post Keynesyen Yaklaşım Alternatif Parasal İktisat kitabının içinde yer alan "Feminist-Post Keynesyen Uzlaşının Birikim ve Bölüşüm Tartışmalarına Katkıları" başlıklı ortak makalemizden alıntıdır: "Feminist iktisadın ne olduğuna biraz ışık tuttuğumu düşündüğümüz bir anekdotla başlamak istiyoruz. Salt Lake City, Utah'da yaşayan Nilüfer Çağatay ve o zaman 12 yaşında olan oğlu Ali Cem arasında geçen bir konuşma bu. "Sıcak yaz günlerinde çocukların limonata satması gözde bir gelenektir. Çocuklar bu sayede erken yaşlarda bir şey için uğraşmanın değerinin yanı sıra kapitalizmin temel ilkelerini de öğrenirler. Bu gelenek Charles Schultz'un çizdiği "Peanuts" adlı bant karikatürlerde de ölümsüzleşmiştir. 12 yaşındaki oğlum Ali Cem, 11 yaşındaki arkadaşı Ada ve Ada'nın 8 yaşındaki erkek kardeşi Doruk ile birlikte mahallede limonata stantları kurmaya bayılırlar. Genelde ya ben ya da Ada'nın annesi Pınar gerekli malzemeleri alıp çocukları standı kuracakları yerlere arabayla götürürüz, aynı zamanda da yaptıkları işe "nezaret ederiz". Çocukların kazandıkları para onlara kalır ve parayı aralarında nasıl paylaşacaklarına da onlar karar verir. Her seferinde kimin en çok iş yaptığını ve kimin ne kadar para alması gerektiğini aralarında tartışırlar. En son limonata maceralarından birinde, Pınar bizleri limonata standını kuracağımız mahalledeki sokak panayırına götürüyordu. Yolda Ada kapitalizm konusunda sorular sordu ve öğretmenin bir de "sosyalizm" diye bir şey olduğundan bahsettiğini söyledi. Kapitalizm ve sosyalizmin farklarını çocuklara anlatmaya çalışırken bir de "anne-izm" diye bir şeyin olduğunu söyledim. Çocuklar lafımı kesti ve anne-izmin ne olduğunu bildiklerini söylediler: "Anne-izm annemizin bize bakıp her istediğimizi yaparken karşılığında hiçbir şey istememesidir, çünkü annemiz bizi sever!!!" Daha sonra Ali Cem, anne-izm hakkında düşündüğünü ve benim hayatı boyunca ona bakmayacağımı anladığını söyledi. Büyüdüğünde (limonatacilik değil de başka) gerçek bir mesleği olacağını o zaman da hem bana hem de kendi çocuklarına bakacağını söyledi. Tüm yaşamım boyunca çalışmak zorunda kalmayacaktım, o büyüdüğünde artık o bana bakacaktı."

Feminist iktisadın öyküsü aynı zamanda anne-izmin yeniden ortaya çıkarılması ve

yetişkinlerin çocukken bilip unuttukları şeyleri tekrar hatırlamalarının öyküsüdür. Bilgi deneyimseldir ancak çocuklukta kazanılan bilgiler daha sonra ideoloji tarafından silinebilir. Bu yazı sevgiyle Ali Cem'e, Ada'ya, Doruk'a ve anne-izm bilgisini yeni yeni öğrenen Emel'in oğlu Deniz'e ithaf edilmiştir. Hiçbir zaman çocuklukta edindikleri bilgiyi unutmamaları umuduyla.”

2 Üç farklı hipotezle açıklar bu ilişkiyi: (i) tampon emek stoku (ii) segregasyon ve (iii) ikame hipotezi. Tampon emek stoğu hipotezine göre, kadınlar ücretli işe emek gücünde yaşanan daralma anlarında girerler ve iktisadi daralma sonrası artan işsizlikle birlikte işgücünden ayrılırlar; yani, konjonktürel hareketlere bağlı olarak yedek işgücü ordusu meydana getirirler. Segregasyon, emeğin toplumsal cinsiyet temelinde görülen değişikliklerin, üretimin niteliğinde meydana gelen değişimleri takip ettiğini ileri sürer. İkame ise kadınların, zaman içinde erkek işi olarak nitelenen işlerde erkeklerin yerini aldıklarını öne sürer. Böylelikle üç farklı etki ve iktisadi dalgalanmalar çerçevesinde, üretim, tasarruf ve yatırım gibi makro büyüklüklerle bağlantılarını kurar.